

ВАЖЛИВІСТЬ РОБОТИ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ З БАТЬКАМИ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ

Формування нового погляду на освіту й місце людини в соціумі – головні світові ознаки інноваційного розвитку будь-якого суспільства. За наших днів освіта набуває характеристик загальності, доступності, рівності у країнах із високим ступенем розвитку. Так, міжнародний рух «Освіта для всіх» (Education For All (EFA)), ініційований ЮНЕСКО, пріоритетне значення відводить забезпеченню кожного правом на задоволення освітніх потреб, отримання якісної освіти [4, с. 7-18]. Тому сучасною світовою тенденцією є впровадження інклюзивної освіти. Головною метою інклюзивного навчання є створення умов для особистісного розвитку, творчої самореалізації та утвердження людської гідності дітей з особливими потребами.

Процес розбудови незалежної української держави ставлять нові вимоги до сучасних умов навчання виховання учнівської молоді. Нині організаційно-методичні засади навчального процесу у загальноосвітніх школах орієнтовані на учнів з типовим розвитком, і не враховують особливостей навчально-пізнавальної діяльності дітей з особливими освітніми потребами. Невідповідність форм і методів педагогічного впливу на таких школярів може створювати передумови для формування у них негативного ставлення до навчання, девіантної поведінки тощо.

Приєднавшись до основних міжнародних угод у сфері прав людини (Декларації ООН про права людини, Конвенцій ООН про права інвалідів, про права дитини), Україна як член міжнародної спільноти бере участь у діяльності зі створення сприятливого для дітей з особливими освітніми потребами середовища, у якому гідний розвиток і захист їх прав

забезпечується шляхом дотриманням принципів демократії, рівності, миру, соціальної справедливості з урахуванням моральних засад і традиційних цінностей українського суспільства, спрямованих на зміцнення сім'ї та розвитку дітей.

Удосконалення системи освіти шляхом впровадження інклюзивної форми навчання потребує глибокого і різнобічного вивчення розумового, фізичного і мовного розвитку осіб з обмеженими можливостями. Це передбачає створення загальноосвітнього середовища, яке б відповідало потребам і можливостям кожної дитини, незалежно від особливостей її психофізичного розвитку. Саме тому в умовах інтеграції системи освіти України у світовий освітній простір, який регламентується нормативними документами Болонського процесу, особливо актуальною є проблема підвищення ефективності професійної підготовки висококваліфікованих фахівців, підготовлених до професійної діяльності та реалізації цілей, змісту, завдань і технологій інклюзивного навчання в загальноосвітніх та спеціальних закладах.

На важливість праці педагога з батьками вказується і в українському законодавстві. Зокрема, Закон України «Про загальну середню освіту» [2] засвідчує, що «батьки є учасниками навчально-виховного процесу» і мають право: вибирати навчальні заклади та форми навчання для неповнолітніх дітей; приймати рішення щодо участі в інноваційній діяльності загальноосвітнього навчального закладу; обирати і бути обраним до органів громадського самоврядування загальноосвітніх навчальних закладів; звертатися до відповідних органів управління освітою з питань навчання і виховання дітей; захищати законні інтереси дітей. У контексті Концепції розвитку інклюзивної освіти в Україні очікується, що всі школи повинні: повідомляти батьків про успіхи дітей, надавати інформацію про шкільну навчальну програму; підключати батьків до керівництва; проводити для всіх батьків щорічні збори; залучати батьків до визначення особливих навчальних потреб [5].

Проблема підготовки кваліфікованого вчителя до роботи в умовах інклюзивного навчання вже тривалий час є однією з найбільш актуальних. Про

це свідчать наукові праці В. Бондаря, В. Бочарової, І. Демченко, Б. Вульфова, І. Зверєвої, А. Капської, А. Колупасової, В. Липи, В. Синьова, С. Харченка та ін.

В яких переконливо доводиться, що у сучасній системі інклюзивної початкової освіти пріоритетною умовою виступає взаємодія педагогів з батьками, яка сприяє вирішенню навчальних та виховних завдань, розвитку дитини з особливими освітніми потребами, а також дозволяє знизити рівень психічного навантаження в умовах загальноосвітнього середовища.

У дослідженнях В. Кузави, С. Михайлової, Л. Романчук, О. Сачук, У. Цинди, В. Юхимця та ін. робиться акцент на важливості співпраці педагогів з батьками дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі дошкільних навчальних закладів та початкової школи. Вони відзначають, що повноцінна інтеграція дітей з особливими потребами можлива за активної участі батьків та інших членів сім'ї.

В шкільному житті, що виражається у зміні предметної орієнтації з одного суб'єкта (батьків або дитини) на обох суб'єктів взаємовідносин. Однак проблема підготовки майбутнього вчителя початкової школи до взаємодії з батьками в умовах інклюзивного навчання не була предметом наукових досліджень. Адже сім'я, яка виховує дитину з обмеженими можливостями передусім виступає основним стабілізуючим фактором її адаптації [7]. Із своєї сім'ї дитина виносить у доросле життя перші уявлення про морально-людські цінності, норми поведінки та характер взаємовідносин між людьми. Тому взаємодія в системі «педагог – дитина – батько» має першочергове значення в розвитку дитини з особливими освітніми потребами.

На підтвердження такої триєдиної форми взаємодії слухними є слова В. Сухомлинського: «...виховує, звичайно, сім'я в цілому – її загальний дух, культура людських стосунків. Але хто творить цей дух, цю культуру? Звичайно ж, батьки. Без батьківської мудрості нема виховуючої сили сім'ї. Батьківська мудрість стає духовним надбанням дітей; сімейні стосунки, побудовані на громадянському обов'язку, відповідальності, мудрій любові й вимогливій мудрості батька й матері, самі стають величезною виховуючою силою. Але ця

сила йде від батьків, у них – її коріння й джерело» [8, с. 21]. Тобто, робота батьків, дітей і вчителів буде ефективною за умови співпраці і взаємодії в триаді «педагог – дитина – батько» на засадах толерантності, гуманізму, ціннісних орієнтацій.

Роботу вчителя початкових класів з батьками дітей з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивної освіти – вчена А. Колупаєва визначає як процес, який повинен базуватися на розумінні вчителем необхідності взаємодіяти з родинами вихованців, особистої зацікавленості вчителя в співпраці і вміння організувати взаємодію з родинами на високому професійному рівні. Оскільки народження дитини з відхиленнями в розвитку, як правило, змінює весь устрій життя батьків, змінює їх психологічний клімат, то батьки знаходяться в стані безперервного зростаючого стресу, що провокує конфліктні відносини один до одного, а також до дитини [3].

Тому, основною метою роботи вчителя початкової школи з сім'ями, які виховують дитину з особливими потребами, є надання батькам кваліфікованої допомоги [1], зокрема у: формуванні адекватних взаємостосунків між батьками, іншими членами родини та дитиною з особливими потребами; створенні комфортної для такої дитини сімейної атмосфери; розширенні інформованість батьків про потенційні можливості дитини, її перспективи у різних аспектах життя; залученні до активної участі у вихованні та навчанні дитини; організації навчальної діяльності дитини з особливими освітніми потребами; підвищенні рівня власного психічного здоров'я.

Ми погоджуємось із думкою науковця О. Гноєвської [6] про те, що не менше уваги вимагають до себе батьки здорових дітей. Батьки виражають своє занепокоєння з приводу наслідування (у мовленні, в поведінці) дитини з особливостями розвитку, недостатній підготовці до навчання у масовій школі. Для попередження виникнення подібних установок педагогам необхідно свідомо сприяти зняттю бар'єрів і організувати співпрацю, взаємодія батьків дітей з різними пізнавальними можливостями.

Отже, однією з умов успішного розвитку інклюзивної початкової освіти є забезпечення активної взаємодії вчителів батьками. У професійній підготовці вчителів початкових класів назріла необхідність оновлення такого важливого напрямку, як готовність до співпраці з батьками дітей, її принципів, цілей, змісту, форм і методів в умовах інклюзивної освіти. Тому підготовка майбутнього вчителя початкової школи до взаємодії з батьками в інклюзивному середовищі стає актуальним і своєчасним.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА:

1. Добриніна С. М. Організація інклюзивного та інтегрованого навчання учнів з особливими потребами в загальноосвітній школі / С. М. Добриніна Ідеї гуманної педагогіки та сучасна система інклюзивного навчання : зб. матер. Всеукр. науково-метод. конференції, присвяченої 97-річчю від дня народження В. Сухомлинського, 29-30.09.2015 / уклад. О. Е. Жосан. – Кіровоград : Ексклюзив - систем, 2015. – 468 с.
2. Закон України «Про загальну середню освіту» // Відомості Верховної Ради, 1999. - № 28. – С. 230 – 235.
3. Колупаєва А. А. Діти з особливими освітніми потребами та організація їх навчання : наук.-метод. посібник / А. А. Колупаєва, Л. О. Савчук. – К. : Наук. світ, 2010. – С. 23.
4. Колупаєва А. А. Інклюзивна освіта як модель соціального устрою / А. А. Колупаєва // Особлива дитина: навчання і виховання. – 2014. – № 2. – С. 7-18.
5. Концепція розвитку інклюзивної освіти в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_021>. – Загол. з екрану. – Мова укр.
6. О. Гноєвська Підготовка педагогів до роботи з батьками дітей, що навчаються в умовах освітньої інтеграції [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [file:///D:/!!USER!!/Downloads/logoped_2013_3_6%20\(6\).pdf](file:///D:/!!USER!!/Downloads/logoped_2013_3_6%20(6).pdf).

7. Савчук Л. Проблеми родинного виховання дітей з особливими освітніми потребами [Електронний ресурс] / Л. Савчук. – Режим доступу: www.teacher.at.ua., 2011.

8. Сухомлинський В. О. Батьківська педагогіка / В. Сухомлинський. - К : Рад. школа, 1978. – С. 21.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

1. прізвище, ім'я, по батькові **Бевзюк Марина Сергіївна**
автора;
2. повна назва вищого **Уманський державний педагогічний**
навчального закладу **університет імені Павла Тичини**
(наукової установи), в
якому навчається учасник
конференції;
3. назва кафедри і рік **Кафедра корекційної педагогіки та**
навчання; **психології, 1-ий рік навчання**
4. контактний телефон; **(097) 90-52-502**
5. електронна адреса; **marina_bevzyuk@mail.ru**
6. зазначити, чи потрібен **так**
сертифікат учасника
конференції (так/ні).